

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

STATENS BARNEHUS
ÅRSRAPPORT 2021

Innhold

1. INNLEDNING.....	4
1.1 BAKGRUNN OG FORMÅL MED BARNEHUS	4
1.2 LOKALISERING AV BARNEHUSENE	4
1.3 METODE OG DATAGRUNNLAG	4
2. RETTSLIGE RAMMER FOR STATENS BARNEHUS.....	5
2.1 MÅLGRUPPE FOR STATENS BARNEHUS OG FRISTER FOR GJENNOMFØRING AV AVHØR	5
2.2.1 HVEM KAN DET TAS TILRETTELAGT AVHØR AV?	5
2.2.2 FRISTER FOR GJENNOMFØRING AV AVHØR	5
2.2 KJERNEOPPGAVER SOM TILLIGGER STATENS BARNEHUS	6
2.2.1 TILRETTELAGT AVHØR	6
2.2.2 MEDISINSKE UNDERSØKELSER.....	6
2.2.3 OPPFØLGING OG BEHANDLING AV MÅLGRUPPEN	6
2.2.4 KOORDINERING AV TVERRFAGLIG OG TVERRETATLIG SAMHANDLING.....	6
2.2.5 FAGUTVIKLING.....	6
3. ORGANISERING OG DRIFT AV STATENS BARNEHUS.....	7
3.1 ORGANISATORISKE FORHOLD	7
3.1.1 BARNEHUSRÅDET	7
3.2 ANSATTE OG KOMPETANSE	7
3.3 KOMPETANSEMILJØER.....	7
3.3.1 POLITIHØGSKOLEN.....	7
3.3.2 KRIPOS	8
4. TILRETTELAGT AVHØR.....	9
4.1 OM FORBEREDELSE OG GJENNOMFØRING AV TILRETTELAGT AVHØR	9
4.2 STATISTIKK TILRETTELAGTE AVHØR.....	10
4.2.1 TOTALT ANTALL TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ BARNEHUS	10
4.2.2 TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ ALDER	11
4.2.3 TILRETTELAGTE AVHØR AV PERSONER OVER 16 ÅR MED PSYKISK UTVIKLINGSHEMMING	11
4.2.4 TILRETTELAGTE AVHØR FORDELT PÅ SAKSTYPER	12
4.2.5 SEKVENSIELLE AVHØR.....	12
4.2.6 SUPPLERENDE AVHØR	14
4.3 FORNÆRMEDE OG VITNER FORDELT PÅ SAKSTYPE	14
4.4 POLITIAVHØR GJENNOMFØRT VED STATENS BARNEHUS	15
4.5 POLITIAVHØR AV PERSONER MED SKADELIG SEKSUELL ADFERD	18
5. OPPFØLGING OG BEHANDLING I STATENS BARNEHUS	19
5.1 SAMHANDLING MED DEN KOMMUNALE BARNEVERNTJENESTE	20
5.2 SAMHANDLING MED HABILITERINGSTJENESTENE	20
5.3 KONSULTASJONSTEAM	20

5.3 OPPFØLGINGSTILTAK FOR BESTEMTE MÅLGRUPPER	20
5.4 INFORMASJONSTILTAK OG VEILEDNINGSTILBUD.....	20
6. MEDISINSKE UNDERSØKELSER	21
6.1 STATISTIKK MEDISINSKE UNDERSØKELSER	21
6.2 STATISTIKK TANNHELSEUNDERSØKELSER/ODONTOLOGISKE UNDERSØKELSER.....	23
7. FAGUTVIKLING	23
7.1 PANDEMI COVID-19	24
7.2 FAGLIGE NETTVERK OG UTVIKLINGSPROSJEKTER	24
7.3 NASJONALE FAGUTVIKLINGSPROSJEKTER	24
7.4 UNDERVISNING, KOMPETANSEDELING, KURS OG KONFERANSER	24
7.5 FORSKNING	25

1. Innledning

Statens barnehus er en tverrfaglig virksomhet som skal bidra til at barn og særlig sårbare personer som kan ha vært utsatt for, eller kan ha vært vitne til vold eller seksuelle overgrep blir møtt med et helhetlig tilbud. Barnehuset skal tilrettelegge for at målgruppen tilbys tilrettelagt avhør, medisinske undersøkelser, nødvendig oppfølging og behandling innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling.

1.1 Bakgrunn og formål med barnehus

Beslutningen om etablering av barnehus kom som et resultat av et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Formålet med Statens barnehus er å sikre at barn og unge som mistenkes utsatt for vold og seksuelle overgrep ikke skal utsettes for unødige belastninger i forbindelse med politiets etterforskning, hindre at barnet må fortelle sin historie flere ganger og samtidig sørge for at de får god og koordinert oppfølging.

Endringene i straffeprosessloven §§ 239-239 f, som trådte i kraft 2. oktober 2015, stadfester at også voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse (særlig sårbare) omfattes av tilbudet i Statens barnehus.

1.2 Lokalisering av barnehusene

Barnehusene er lokalisert i Oslo, Moss, Hamar, Sandefjord, Kristiansand, Stavanger, Bergen med underavdeling i Førde, Ålesund, Trondheim, Bodø med underavdeling i Mosjøen og Tromsø med underavdeling i Kirkenes. Barnehuset i Tromsø har særskilt kompetanse innen samisk språk og kultur.¹

1.3 Metode og datagrunnlag

Årsrapporten skal gi et bilde av virksomheten i barnehusene i 2021. Det statistiske materiale er basert på barnehusenes egne innrapporteringer av utvalgte data ved årets slutt.

Barnehusene har pr. i dag et journalsystem som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar den sammensatte virksomheten. Aktiviteten registreres i ulike systemer og dels manuelt, og det er ikke en enhetlig statistikkføring. Det tas derfor forbehold om at det knytter seg en viss usikkerhet til datagrunnlaget. Videre har utformingen av Årsrapport for Statens barnehus vært under utvikling de siste årene og det vil derfor kunne være utfordringer med å sammenligne datamaterialet fra tidligere årsrapporter. Tallene i rapporten er ikke direkte sammenlignbare med politiets statistikk over tilrettelagte avhør presentert i STRASAK-rapporten da de er basert på ulike kilder. Sistnevnte er basert på en kombinasjon av uttrekk fra politiets register og egen manuell rapportering fra politidistriktene.

Barnehusene har i ulik grad beskrevet egne aktiviteter og tiltak. Disse er omtalt avslutningsvis for å gi et bilde av bredde og innhold i barnehusenes virksomhet, uten at omtalen er ment å gi et uttømmende bilde. Det enkelte barnehus kan således ha større tilbud og flere aktiviteter enn hva som fremkommer i denne rapporten.

¹ Det er besluttet å opprette et barnehus i samisk kjerneområde i Finnmark. Arbeidet med etableringen pågår pr. mars 2023.

2. Rettslige rammer for Statens barnehus

2.1 Målgruppe for Statens barnehus og frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven §§ 239- 239 f regulerer bl.a. hvem det skal tas tilrettelagt avhør av, frister og hvor avhøret skal gjennomføres.

2.2.1 Hvem kan det tas tilrettelagt avhør av?

Det *skal* tas tilrettelagt avhør av fornærmede og vitner under 16 år, eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming, eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse i saker som gjelder:

- Seksuallovbrudd (straffeloven kap.26)
- Kroppsskade (straffeloven § 273)
- Drap (straffeloven § 275)
- Mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282)
- Kjønnslेमlestelse (straffeloven § 284)

Tilsvarende bestemmelser i straffeloven av 1902 omfattes også.

Fornærmede og vitner under 16 år eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør i saker om andre straffbare forhold dersom hensynet til den fornærmede eller vitnet tilsier det.

Fornærmede mellom 16 og 18 år i saker som gjelder overtredelse av straffeloven §§ 312 - 314 (dvs. incest, søskenincest og seksuell omgang med andre nærstående for eksempel fosterbarn/stebarn) *kan* avhøres ved tilrettelagt avhør dersom hensynet til fornærmede tilsier det.

Politiets adgang til å snakke med barn i forbindelse med straffesak er nærmere konkretisert av blant annet riksadvokaten².

2.1.2 Frister for gjennomføring av avhør

Straffeprosessloven § 239 e angir hvilke frister som gjelder for gjennomføring av tilrettelagt avhør. Det tilrettelagte avhøret skal gjennomføres snarest mulig, men fristene differensieres noe ut fra sakens alvor og karakter. Avhøret skal gjennomføres innen en til tre uker, fristens lengde avhenger blant annet av type sak og barnet/den særlig sårbarens rolle (som vitne, eller fornærmet). Fristen løper fra anmeldelses-tidspunkt eller fra det tidspunktet det er kjent for politiet at det skal gjennomføres tilrettelagt avhør. Hensikten med fristene er å ivareta barnet/den særlig sårbare, og øke sannsynligheten for å få relevant informasjon om det mulige straffbare forholdet.

Avhøret skal skje senest innen en uke i de akutte sakene der:

- a) fornærmede skal avhøres om en handling som skjedde for mindre enn to uker siden
- b) den fornærmede som skal avhøres har gitt en fullstendig beretning om forholdet
- c) det er grunn til å tro at forklaringen er nødvendig for å beskytte fornærmede eller vitnet.

Avhøret skal skje innen to uker i saker der:

- a) vitnet er under seks år, eller
- b) vitnet er fornærmet i saken

² Blant annet riksadvokaten, ref. 2015/00483-019 av 21.10.2015 Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer

I øvrige saker er fristen tre uker. Fristen kan forlenges med en uke dersom politiet før fristen utløper har foretatt tidkrevende etterforskningskritt eller forberedelser som er nødvendige av hensyn til vitnet eller kvaliteten på avhøret. Det samme gjelder dersom avhørsleder og barnehuset er enige om at det er klart til vitnets beste at avhøret utsettes.

2.2 Kjerneoppgaver som tilligger Statens barnehus

Statens barnehus er tillagt følgende fem kjerneoppgaver³: tilrettelagte avhør, klinisk rettsmedisinske undersøkelser/odontologiske undersøkelser, oppfølging og behandling av målgruppen innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling. I tillegg driver barnehusene fagutvikling innen barnehusfaget.

2.2.1 Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør gjennomføres som ledd i politiets etterforskning. Statens barnehus skal koordinere og tilrettelegge for at barnet, eller en annet særlig sårbare fornærmet/vitne møtes på en trygg og helhetlig måte når avhøret skal gjennomføres. Formålet er å redusere belastningen for den enkelte og pårørende. Barnehusene skal samarbeide tett med påtalemyndigheten i politiet, som leder avhøret og etterforskningen forøvrig.

2.2.2 Medisinske undersøkelser

Statens barnehus skal tilrettelegge for at det etter beslutning fra påtaleansvarlig jurist gjennomføres klinisk rettsmedisinsk og odontologisk undersøkelse av fornærmede. Undersøkelsene har som formål å sikre bevis med tanke på en mulig fremtidig hovedforhandling og skal som hovedregel gjennomføres ved barnehuset.

For øvrig skal fornærmede som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, men hvor det ikke er gjennomført en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, gis tilbud om en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen skal ivareta barnets/den særlig sårbare voksnes helse- og omsorgssituasjon og gjennomføres utenfor straffesak.

2.2.3 Oppfølging og behandling av målgruppen

Statens barnehus skal kartlegge og avklare barnets/den særlig sårbare voksnes behov for videre oppfølging og behandling, og vurdere hvilke hjelpetilbud som skal gis. Barnehusene skal være en samarbeidsarena for de etater som deltar i arbeidet rundt avhørte og det er derfor nødvendig at samarbeidsaktørene har god kjennskap til hverandres arbeidsmetoder, saksbehandlingsrutiner og regler, samt relevant regelverk.

2.2.4 Koordinering av tverrfaglig og tverretatlig samhandling

Barnehusene skal koordinere involverte aktører i hjelpeapparatet og i den strafferettslige prosessen før, under og etter avhør.

2.2.5 Fagutvikling

Statens barnehus skal drive fagutvikling, kompetansedeling og utvikling av egen virksomhet for å sikre god kvalitet på sitt arbeid. Dette innebærer å holde seg oppdatert på gjeldende forskning, gi faglig råd og veiledning, bidra med undervisning ved relevante utdanningsinstitusjoner og bidra i opplæring.

³ Felles retningslinjer for Statens barnehus (POD 2016)

3. Organisering og drift av Statens barnehus

3.1 Organisatoriske forhold

Politidirektoratet har ansvar for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene, herunder Statens barnehus.

Statens barnehus er en del av politiet og er underlagt og styres av politimesteren i det politidistriktet barnehuset er lokalisert. Barnehusene er noe ulikt organisert i det enkelte politidistrikt, men flertallet av distriktene har valgt å organisere barnehuset under Felles enhet for etterretning og etterforskning/Felles enhet for etterretning, forebygging og etterforskning. Det enkelte barnehus har en egen seksjonsleder.

3.1.1 Barnehusrådet

Barnehusrådet ble etablert i 2014 og er et sentralt organ med deltakere fra involverte offentlige virksomheter:

- Politidirektoratet
- Helsedirektoratet
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Riksadvokatembetet
- En representant for barnehusene (leder)
- En representant for politidistriktene (politimester)

Barnehusrådet er et rådgivende organ. Det skal fremme forståelse for barnehusenes arbeid i linjen og relevante fagmiljøer, og sikre godt samarbeid mellom berørte instanser. Rådet skal også være en arena for utveksling av faglige problemstillinger og for utvikling av gode og hensiktsmessige arbeidsprosesser. Medlemmene skal sikre at barnehusenes arbeid gis tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet i egen organisasjon. Politidirektoratet er sekretariat for Barnehusrådet.

I 2021 ble det avholdt 2 møter. Disse omhandlet blant annet barnehusrådets rolle, fagutvikling i barnehusene, pandemi og medisinske undersøkelser.

3.2 Ansatte og kompetanse

Barnehusene hadde totalt 161,5 årsverk pr. 31.12.2021, det samme som ved utgangen av 2020. Tilnærmet på samme nivå som ved utgangen av 2020.

Hvert barnehus har en leder i full stilling. Lederne har ulik utdanningsbakgrunn og har bred erfaring fra fagfeltene representert i barnehusenes mandat. I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus, som trådte i kraft 19. desember 2016, skal det være ansatt psykolog ved det enkelte barnehus. Pr. 31.12.2021 hadde alle barnehusene ansatt en eller flere psykologer, totalt var det 24 årsverk. Seniorrådgivere (blant annet spesialsykepleiere, kliniske sosionomer, barnevernspedagoger) utgjør den største kategorien av ansatte, med i alt 82 årsverk pr. 31.12.2021.

Øvrig personell er ledere, inklusive fire avsnittsledere for henholdsvis klinisk barnefaglige avsnitt og drift og koordinering, og de som har administrative og koordinerende oppgaver, deriblant egne ansatte som ivaretar tekniske oppgaver knyttet til avhørene. Til sammen utgjorde disse 55,5 årsverk.

3.3 Kompetansemiljøer

3.3.1 Politihøgskolen

Politihøgskolen (PHS) har ansvar for å utdanne særlig egnede spesialavhørere og avhørsledere og har tre ulike studietilbud:

Tilrettelagte avhør (TA) av barn

Videreutdanningen skal bidra til å gi etterforskere særskilt kompetanse i å gjennomføre tilrettelagte avhør av barn mellom 6 og 16 år med høy kvalitet. I 2021 ble 23 søkere innstilt, og 13 startet på studiet. På grunn av Covid-19 har studiet blitt forsinket og studentene gjennomfører derfor eksamen etterhvert som de blir ferdig. 12 av 13 studenter vil fullføre studiet i løpet av vår 2022. Videre er det 7 studenter som startet sin utdanning i oktober 2019 som har fullført i 2021, eller fullfører vår 2022. Dette er studenter som har fått utsatt studiet pga Covid-19, eller som har vært i permisjon av andre grunner.

Tilrettelagte avhør av særlig sårbare personer

I denne utdanningen lærer studentene både en ny metodikk (sekvensielle avhør) og kunnskap om to sårbare persongrupper; førskolebarn og personer med utviklingshemming. Utdanningen vektlegger teoretisk forståelse, men også praktisk ferdighetstrening.⁴

Kullet som ble tatt opp i 2020 hadde 16 studenter og gjennomførte første samling i januar 2021. Samlingen ble gjennomført digitalt på grunn av Covid-19. Annen samling var planlagt mai 2021, men ble utsatt til september 2021 på grunn av Covid-19, da Politihøgskolen vurderte at det var behov for å gjennomføre samlingen fysisk. Studiet hadde av ulike årsaker noe frafall, men 10 studenter har bestått eksamen.

Videreutdanning for påtalejurister i ledelse av tilrettelagte avhør

Våren 2021 startet 22 påtalejurister på studiet. Studiet fikk forsinket oppstart på grunn av Covid-19. Av 22 studenter som ble tatt opp gjennomførte 16 studenter eksamen. Tre studenter sluttet og tre studenter fikk innvilget permisjon og vil avslutte studiet i 2023.

Barnehusenes rolle under utdanningene

Fagpersonell fra Statens barnehus bidrar i undervisningen ved de ovennevnte studiene. Dette gjelder blant annet kunnskap om traumer og fenomenforståelse, barns normalutvikling og samhandling rundt tilrettelagte avhør. Et viktig tema er hvordan politi- og påtalemyndighet kan nyttiggjøre seg barnehusenes fagkunnskap som en ressurs i etterforskningen og ved gjennomføringen av avhør av barn, unge og særlig sårbare voksne.

Utvalgte medarbeidere fra barnehusene inngår også som veiledere og sensorer under studiet om avhør av særlig sårbare.

3.3.2 Kripas

Kripas er fagforvalter for avhør og har en viktig rolle som metodeutvikler og bidragsyter innenfor fagområdet avhør av barn og andre særlig sårbare. Spesialister fra Kripas er også sentrale ressurser ved gjennomføringen av avhørsutdanningene ved Politihøgskolen.

Kripas gjennomførte for 15. år på rad seminar om tilrettelagte avhør i 2021. Seminaret ble pga. pandemisituasjonen gjennomført digitalt, og slått sammen med seminar om sekvensielle avhør. På bakgrunn av nasjonale føringer fra nasjonal ledergruppe, har antall dager for disse seminarene blitt færre de siste årene. Muligheten til å følge seminaret digitalt, og færre seminardager, har bidratt til at flere får anledning til å få det med seg. Seminaret blir i tillegg filmet og lagt på politiets læringsplattform KO:DE slik at interesserte fagpersoner også kan se det i ettertid. Målgruppen for seminaret er TA- og SA-avhørere, avhørsledere og rådgivere fra barnehus. Ved digital overføring og tilgang til

⁴ <https://www.politihogskolen.no/etter-videreutdanning/etterforskning-kriminalteknikk/tilrettelagte-avhor-sarlig-sarbare-personer/>

opptak i ettertid, kan også etterforskere i politidistriktene få med seg temaer av relevans for deres rolle i saker om vold og overgrep mot barn.

Kripos har i mange år gjennomført fagsamlinger med fokus på veiledning og evaluering av tilrettelagte avhør i samarbeid med alle barnehusene. Målgruppen for disse samlingene er den samme som for det nasjonale seminaret. Etter et opphold pga. pandemien, startet fagdage opp igjen 2021. Tidligere har fagdage primært hatt fokus på tilrettelagte avhør av skolebarn og ungdom. Fra høst 2021 har Kripos tilbudt politidistrikt og barnehus en ekstra dag med fokus på sekvensielle avhør slik at også avhør av barn i førskolealder og sårbare voksne blir evaluert. Dette tilbudet har blitt godt mottatt.

Fagpersoner fra Kripos har i 2021 bidratt i nasjonal avhørsgruppes arbeid med å utarbeide retningslinjer for mistenkte barn og andre sårbare. De har også skrevet en veileder for avhør av mistenkte barn og andre sårbare, og i tillegg lagt mye arbeid og tid i å bistå Politihøgskolen med å utvikle et undervisningsopplegg for alle etterforskere, påtalejurister og etterforskningsledere i politiet. Undervisningen blir gitt gjennom obligatorisk årlig opplæring (OÅO) høst 2021/vår 2022.

I enkelte tilfeller er det behov for bistand av spesialavhørere fra Kripos. Kripos oppgir å ha bistått ved 42 tilrettelagte avhør i 2021. Av disse var 15 sekvensielle avhør av førskolebarn og 10 avhør av personer med diagnose og/eller særlig sårbarhet.

4. Tilrettelagt avhør

Tilrettelagt avhør er en sentral oppgave for barnehuset. Et tilrettelagt avhør forutsetter god forberedelse og gjennomføring i henhold til gjeldende regelverk. Blant annet skal barnehuset bidra i samrådsmøter og ettermøter.

4.1 Om forberedelse og gjennomføring av tilrettelagt avhør

Straffeprosessloven § 239 gir rammer for gjennomføring av avhøret, hvem som kan/skal avhøres ved tilrettelagt avhør, hvordan avhøret skal gjennomføres og hvilke frister som gjelder. Forskrift om tilrettelagte avhør gir utfyllende regler. Det følger blant annet av forskriften at avhørene som hovedregel skal gjennomføres ved Statens barnehus.

Politiet kan beslutte tilrettelagt avhør som ledd i etterforskning i en straffesak. Tilrettelagt avhør skal som hovedregel tas av en politietterforsker med særskilt videreutdanning og ledes av en påtalejurist med utvidet påtalekompetanse (avhørsleder). Avhørsleder fastsetter tidspunkt for avhøret. Avhørsleder skal som hovedregel være til stede på barnehuset når det tilrettelagte avhøret gjennomføres. Det kan imidlertid gjøres unntak for de tilfeller det er ubetenkelig av hensyn til ivaretagelsen av barnet og siktedes rettsikkerhet. I sistnevnte tilfeller ledes avhøret ved bruk av videolink. Avhørsleder har et særlig ansvar for å fremskaffe en klar og sannferdig forklaring og våke over at saken blir fullstendig oplyst⁵.

Det foretas lyd- og billedopptak av avhørene, og disse avspilles i retten under en eventuell hovedforhandling.

Som ansvarlig for straffesaksbehandlingen har påtalemyndigheten i politiet ansvar for å påse at fristen for å gjennomføre tilrettelagt avhør overholdes, mens barnehusene har en viktig oppgave i å tilrettelegge for gjennomføring av selve avhøret og å følge opp barna etter at avhøret har funnet sted. Barnehusenes kunnskap om traumer, psykisk helse og barnefaglige kompetanse benyttes før, under og etter avhør.

⁵ Straffeprosessloven § 239a

Avhørsleder har ansvar for at det gjennomføres samrådsmøte forut for selve avhøret, jf. forskrift om tilrettelagte avhør § 3⁶. I samrådsmøtet deltar blant annet medarbeidere ved barnehuset og formålet er å planlegge praktiske forhold rundt avhøret. Forhold rundt barnet som det må tas hensyn til under gjennomføringen av avhøret forsøkes avklart. Barnehusene benytter også "samråd" (samrådsmøte 2) som verktøy for å planlegge og koordinere tiltakene rundt barnet etter gjennomført avhør.

4.2 Statistikk tilrettelagte avhør

To av 11 barnehus har opplevd økt avhørstilfang i 2021, selv om de periodevis, helt eller delvis, var nedstengt grunnet Covid-19.

Totalt ble det gjennomført 5003 tilrettelagte avhør ved de 11 barnehusene. Antall avhør inkluderer både førstegangsavhør, supplerende avhør og fortsettende avhør.

4.2.1 Totalt antall tilrettelagte avhør fordelt på barnehus

Nedenfor presenteres en oversikt over antall tilrettelagte avhør som er gjennomført ved det enkelte barnehus.

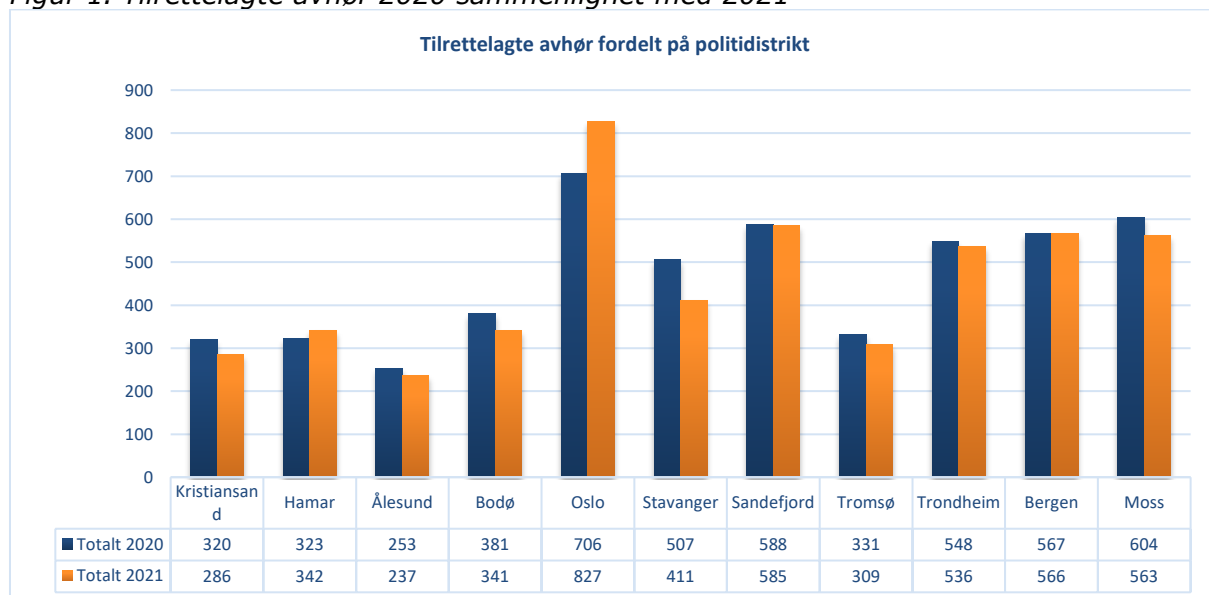
Tabell 1. Tilrettelagt avhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Totalt 2021	Totalt 2020
Kristiansand	Agder	286	320
Hamar	Innlandet	342	323
Ålesund	Møre & Romsdal	237	253
Bodø	Nordland	341	381
Oslo	Oslo	827	706
Stavanger	Sør-Vest	411	507
Sandefjord	Sør-Øst	585	588
Tromsø	Troms & Finnmark	309	331
Trondheim	Trøndelag	536	548
Bergen	Vest	566	567
Moss	Øst	563	604
Totalt		5003	5128

Sammenliknet med 2020 utgjorde den totale nedgangen 25 tilrettelagte avhør. Figuren nedenfor illustrerer endringene ved de ulike barnehus.

⁶ Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagte avhør) av 24.09.2015 nr. 1098

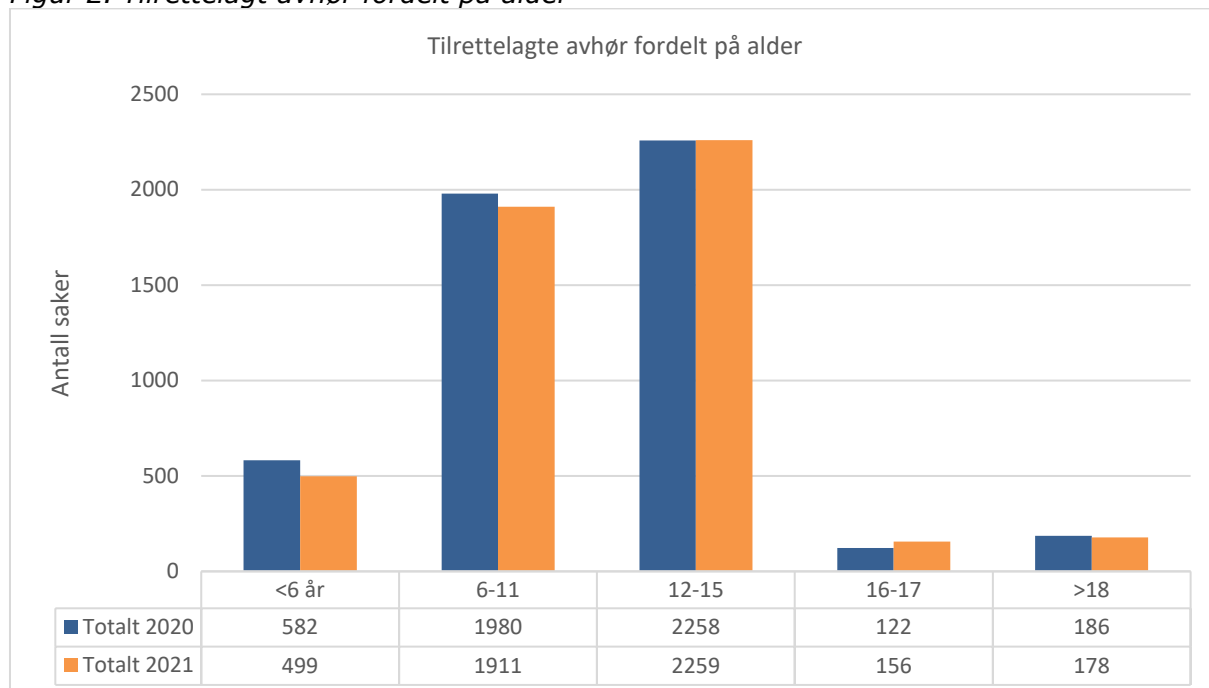
Figur 1. Tilrettelagte avhør 2020 sammenlignet med 2021

4.2.2 Tilrettelagte avhør fordelt på alder

De fleste førstegangsavhørene, 93 prosent, gjaldt barn under 16 år. Det ble gjennomført flest avhør av aldersgruppen 12-15 år, og færrest av personer i aldersgruppen 16-17 år.

Figur 2. Tilrettelagt avhør fordelt på alder

4.2.3 Tilrettelagte avhør av personer over 16 år med psykisk utviklingshemming

En fornærmet eller vitne med psykisk utviklingshemming kan/skal avhøres i tilrettelagt avhør slik det fremkommer i straffeprosessloven §§ 239 – 239f. Normalt gjennomføres avhøret sekvensielt, jf. pkt. 4.2.5.

I 2021 ble det gjennomført 110 tilrettelagte avhør av denne gruppen. Dette er et bekymringsfullt lavt antall da forskning viser at denne gruppen er tre til fire ganger mer utsatt for vold og seksuelle overgrep.

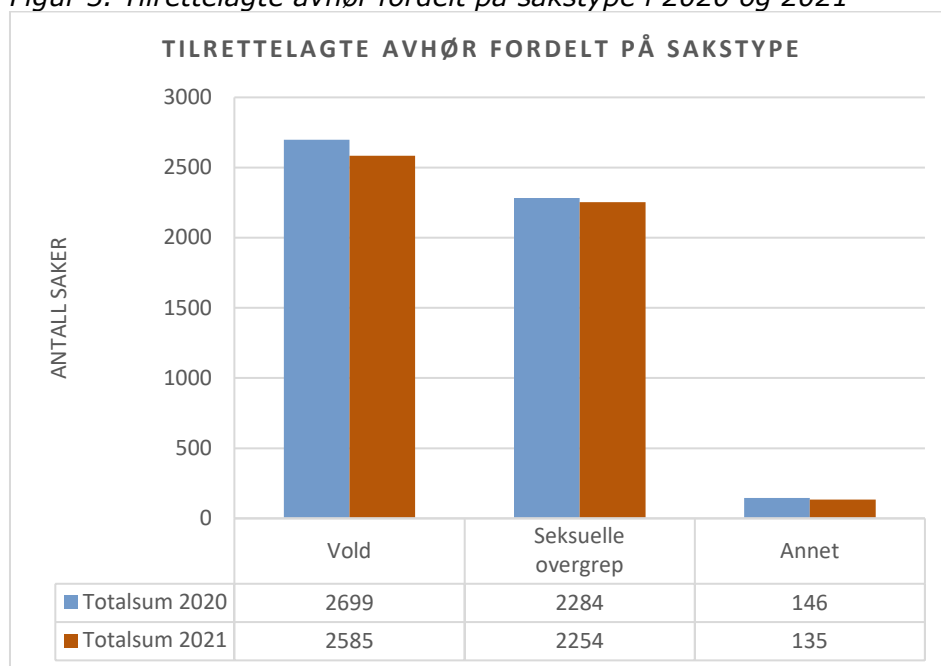
4.2.4 Tilrettelagte avhør fordelt på sakstyper

Nedenfor presenteres en oversikt over hvordan de tilrettelagte avhørene fordeles på ulike sakstyper.

Tabell 2. Tilrettelagt avhør fordelt på sakstype

Vold i nære relasjoner	Seksuelle overgrep	Annet
2585	2254	135

Figur 3. Tilrettelagte avhør fordelt på sakstype i 2020 og 2021

4.2.5 Sekvensielle avhør

Sekvensielle avhør er en avhørsmetodikk som hovedsakelig benyttes ved avhør av barn under seks år og særlig sårbare voksne. Avhør av denne gruppen skal fortrinnsvis gjennomføres av personell med særskilt utdanning fra Politihøgskolen. Ved barnehusene er det særskilte medarbeidere som har spesialisert seg på denne gruppen og bidrar med sin kompetanse før, under og etter avhør i samarbeid med spesialavhører og påtalejurist.

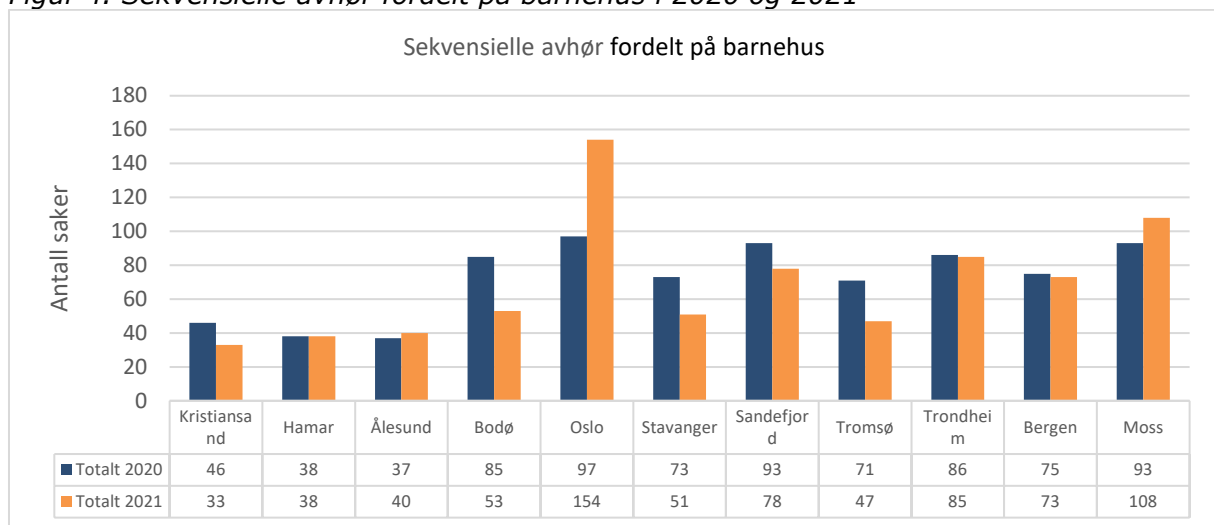
Sekvensielle avhør er mer ressurskrevende enn andre tilrettelagte avhør, da avhøret foretas i flere sekvenser.

I 2021 ble det gjennomført totalt 760 sekvensielle avhør.

Tabell 3. Sekvensielle avhør fordelt på barnehus

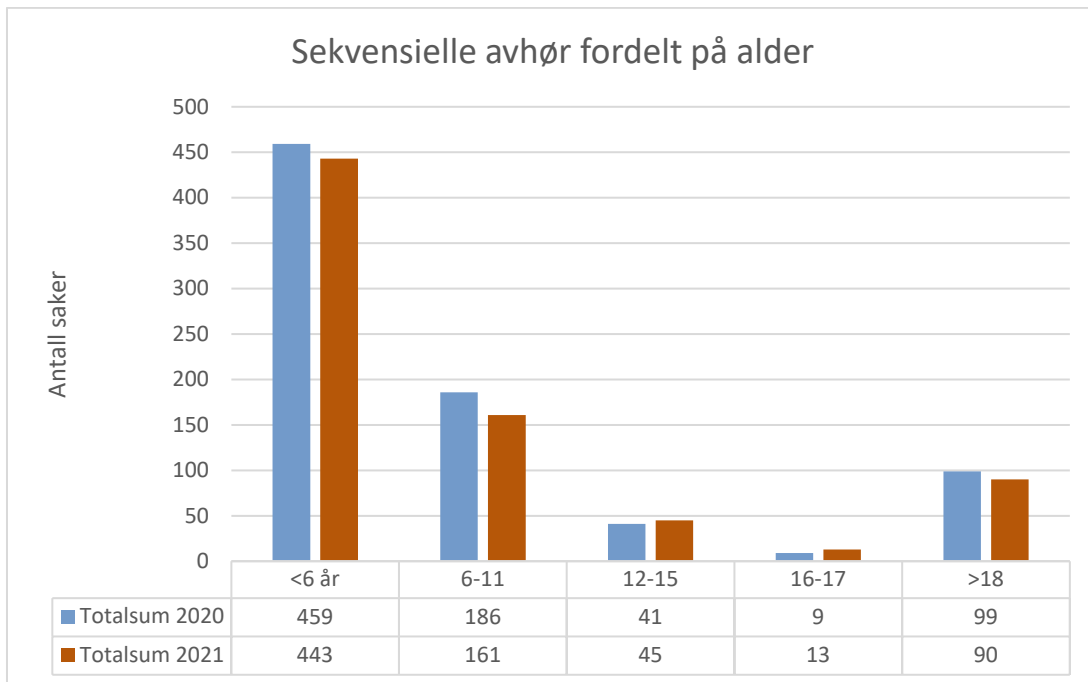
Barnehus	Politidistrikt	Totalt 2021	Totalt 2020
Kristiansand	Agder	33	46
Hamar	Innlandet	38	38
Ålesund	Møre & Romsdal	40	37
Bodø	Nordland	53	85
Oslo	Oslo	154	97
Stavanger	Sør-Vest	51	73
Sandefjord	Sør-Øst	78	93
Tromsø	Troms & Finnmark	47	71
Trondheim	Trøndelag	85	86
Bergen	Vest	73	75
Moss	Øst	108	93
Totalsum 2021		760	
Totalsum 2020		794	

Figur 4. Sekvensielle avhør fordelt på barnehus i 2020 og 2021

Av de totalt 760 avhørte var 59 prosent (443) under seks år.

Figur 5. Sekvensielle avhør fordelt på aldersgrupper

4.2.6 Supplerende avhør

Formålet med et supplerende avhør er å stille spørsmål av betydning for straffesaken, og som ikke ble stilt under førstegangsavhør. Supplerende avhør skjer enten på begjæring fra forsvarer, fornærmede eller etter beslutning av påtaleansvarlig.

I 2021 ble det gjennomført totalt 269 supplerende avhør.

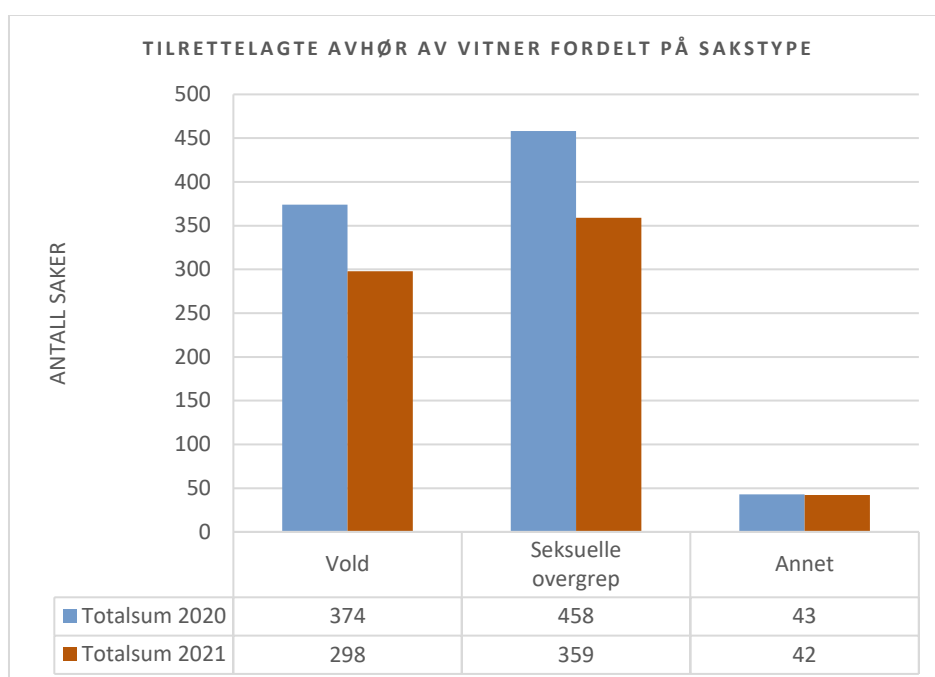
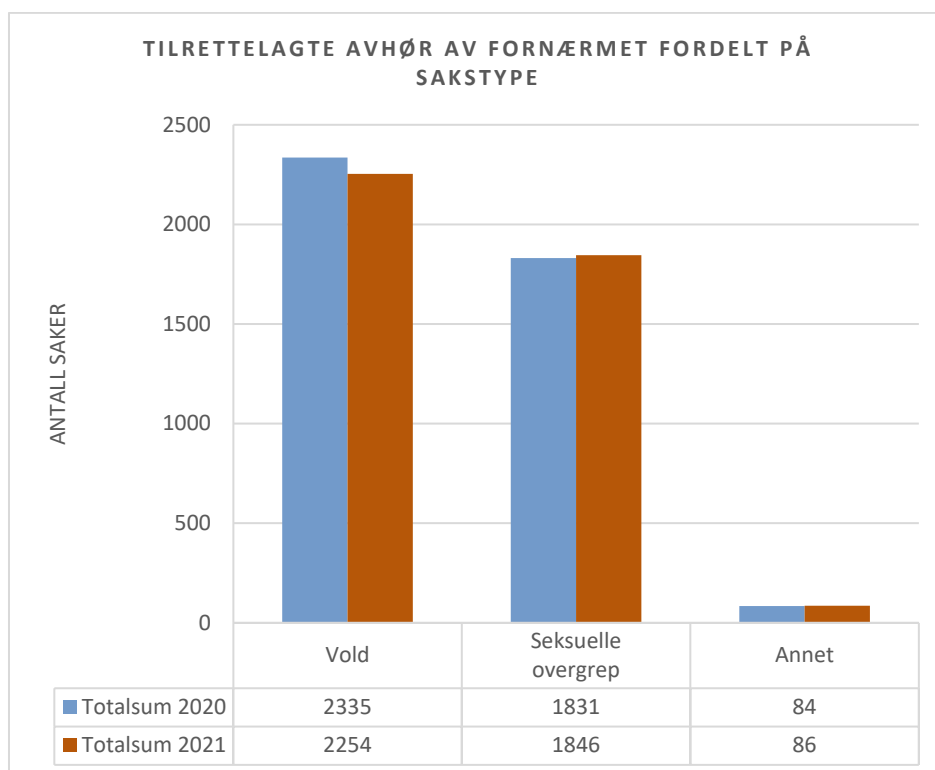
4.3 Fornærmede og vitner fordelt på sakstype

Av de 5003 tilrettelagte avhørene i 2021 er 4 186 (83,7 %) oppgitt å være avhør av fornærmet, og 699 (14 %) avhør av vitner.

Av de som hadde status *fornærmet* var 53 prosent utsatt for vold, 44 prosent for seksuallovbrudd og 2 prosent for andre typer lovbrudd.

Av de avhørte *vitnene* var 42 prosent vitne i saker som gjaldt vold, 51 prosent var vitne til seksuallovbrudd og 6 prosent til andre typer lovbrudd.

Figur 6. Fornærmede og vitner fordelt på sakstype

4.4 Politiavhør gjennomført ved Statens barnehus

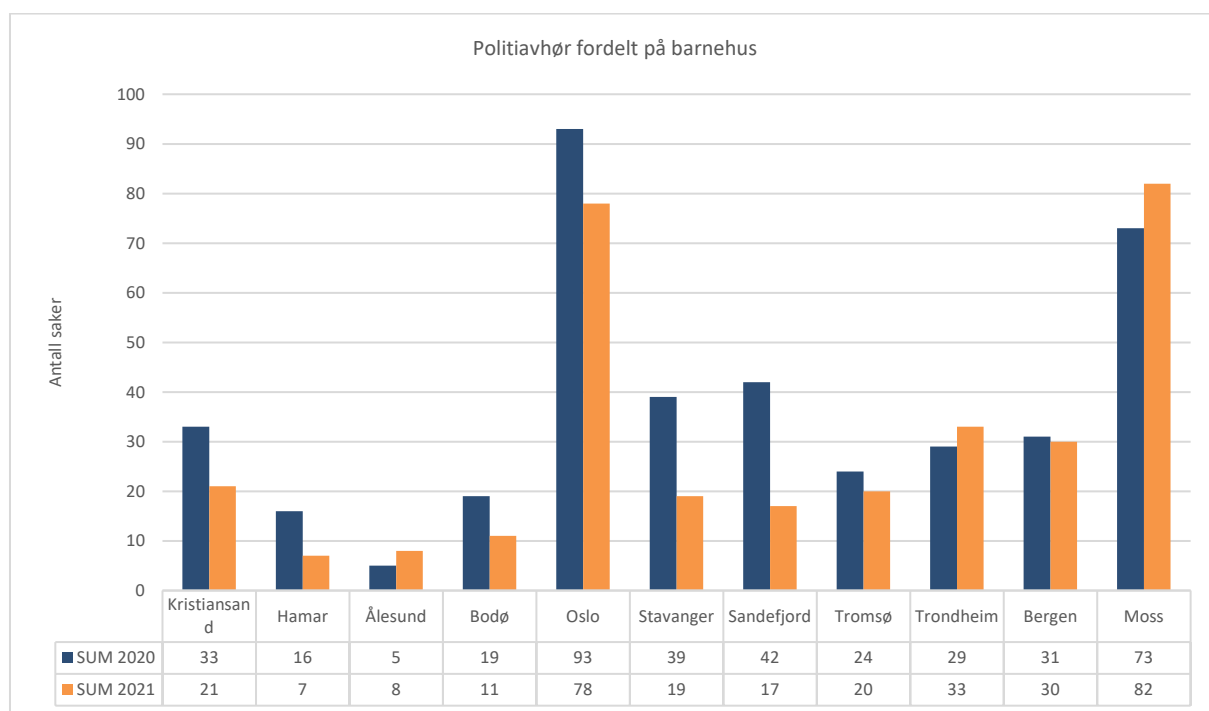
Fornærmede og vitner mellom 16 og 18 år omfattes som hovedregel ikke av målgruppen for tilrettelagt avhør (med unntak av de utsatt for incest eller seksuallovbrudd av andre nærstående), og heller ikke mistenkte/siktede under 18 år (se kap.2.1). Etter beslutning fra påtalejurist kan det under gitte omstendigheter likevel gjennomføres ordinære politiavhør av denne gruppen ved barnehuset.

I 2021 ble det gjennomført totalt 326 politiavhør ved Statens barnehus.

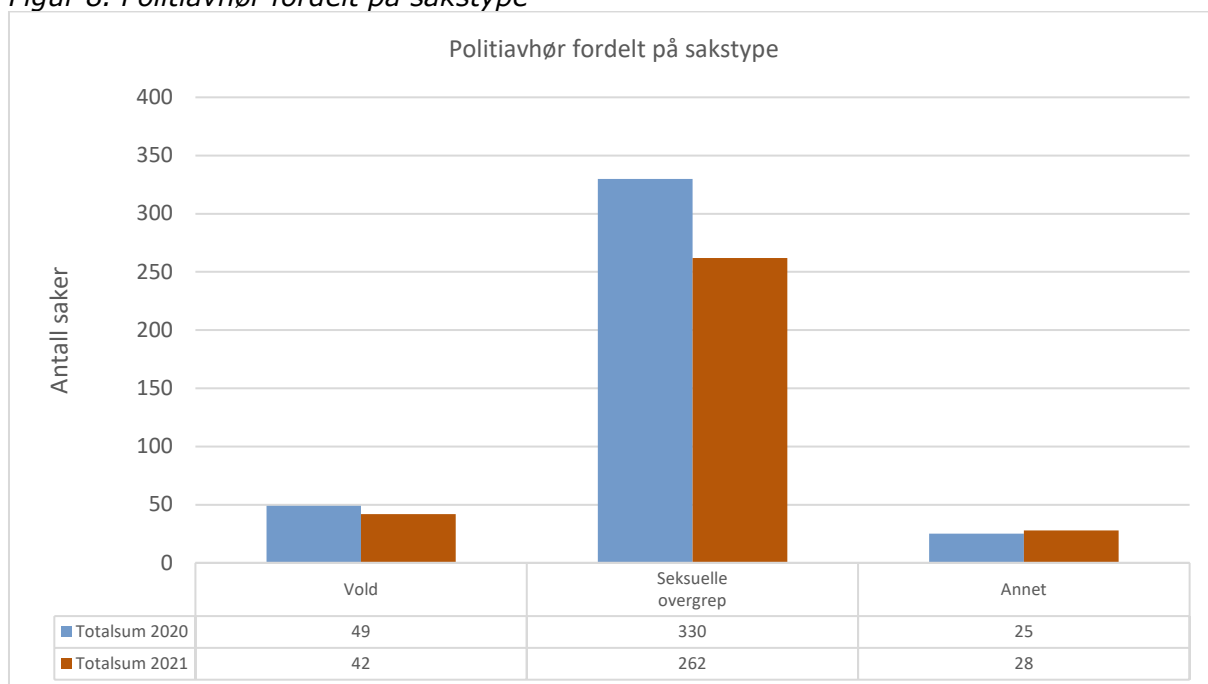
Tabell 4. Politiavhør fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	2021	2020
Kristiansand	Agder	21	33
Hamar	Innlandet	7	16
Ålesund	Møre & Romsdal	8	5
Bodø	Nordland	11	19
Oslo	Oslo	78	93
Stavanger	Sør-Vest	19	42
Sandefjord	Sør-Øst	17	24
Tromsø	Troms & Finnmark	20	29
Trondheim	Trøndelag	33	31
Bergen	Vest	30	73
Moss	Øst	82	
Totalsum 2021		326	
Totalsum 2020			404

Figur 7. Politiavhør fordelt på barnehus

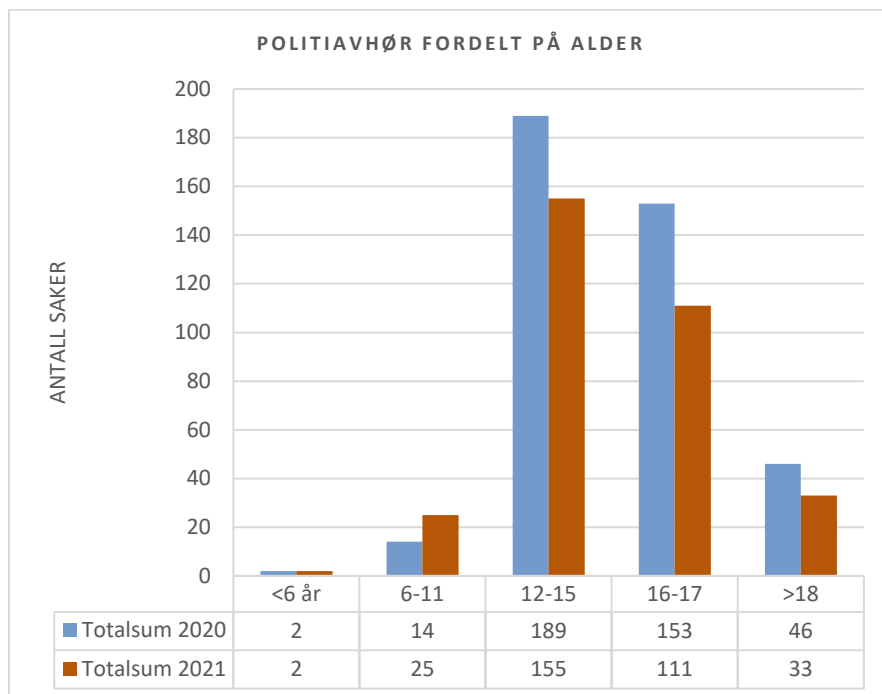

Figur 8. Politiavhør fordelt på sakstype

Av de totalt 326 gjennomførte politiavhørene tilhørte 81,6 % aldersgruppen 12-17.

Figur 9. Gjennomførte politiavhør fordelt på alder

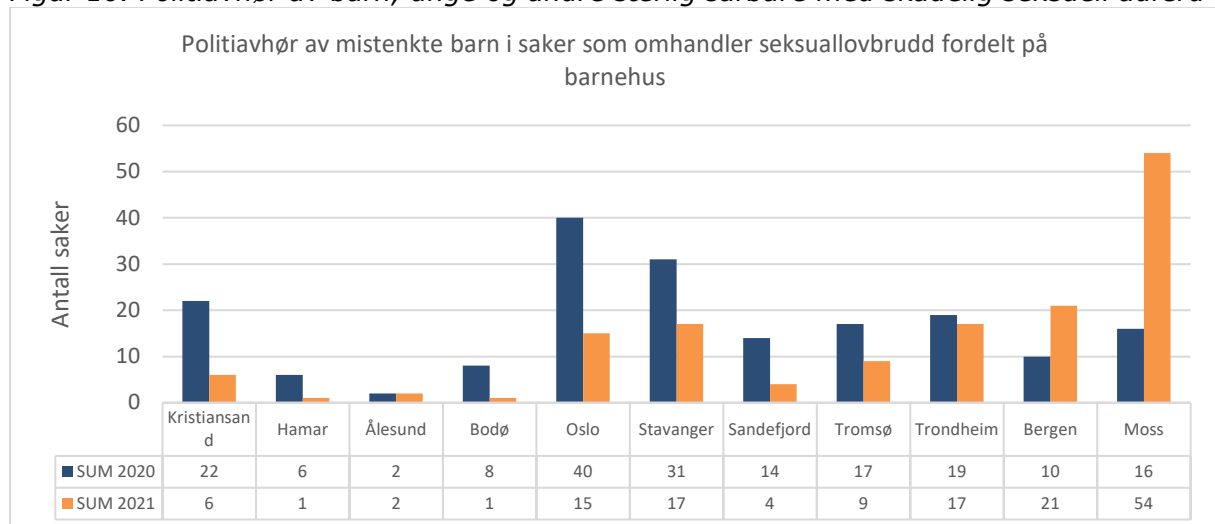
4.5 Politiavhør av personer med skadelig seksuell adferd

Barnehusene registrerer særskilt politiavhør som tas ved barnehusene av barn, unge og andre særlig sårbare med skadelig seksuell adferd, gjerne forkortet og omtalt som SSA.

De siste årene har det blitt et større fokus på barn som *utøver* skadelig seksuell atferd (SSA). I politiet og ved barnehusene tematiseres det at barn som er mistenkt for seksuallovbrudd skal ivaretas ut fra barnefaglige perspektiver og kompetanse, på tilsvarende måte som utsatte barn. Barnehusene fikk for 2020 øremerkede midler til styrking av dette arbeidet. Formålet er å bidra til å avdekke oppfølgingsbehov hos barn som utøver skadelig seksuell atferd, samt det kriminalitetsforebyggende ved å forebygge ny skadelig seksuell atferd. Barnehusene tilbyr derfor tilrettelegging rundt barn som avhøres av politiet som mistenkt i saker som omhandler seksuallovbrudd, samt gir videre oppfølging. Oppfølgingsarbeidet er omfattende og inkluderer blant annet oppgaver som trygghetsplanlegging, krisesamtaler med familier, systematisk risikokartlegging, overgrepsspesifikke samtaler med ungdom og familier, tverretattlig samarbeid med skoler, institusjoner og andre instanser som har oppfølgingsansvar. Videre innebærer arbeidet et samarbeid med politiet om forebyggende tiltak, samt bistand til kriminalomsorgen under personundersøkelser og i noen tilfeller oppfølgingstiltak for ungdom dømt til ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff.

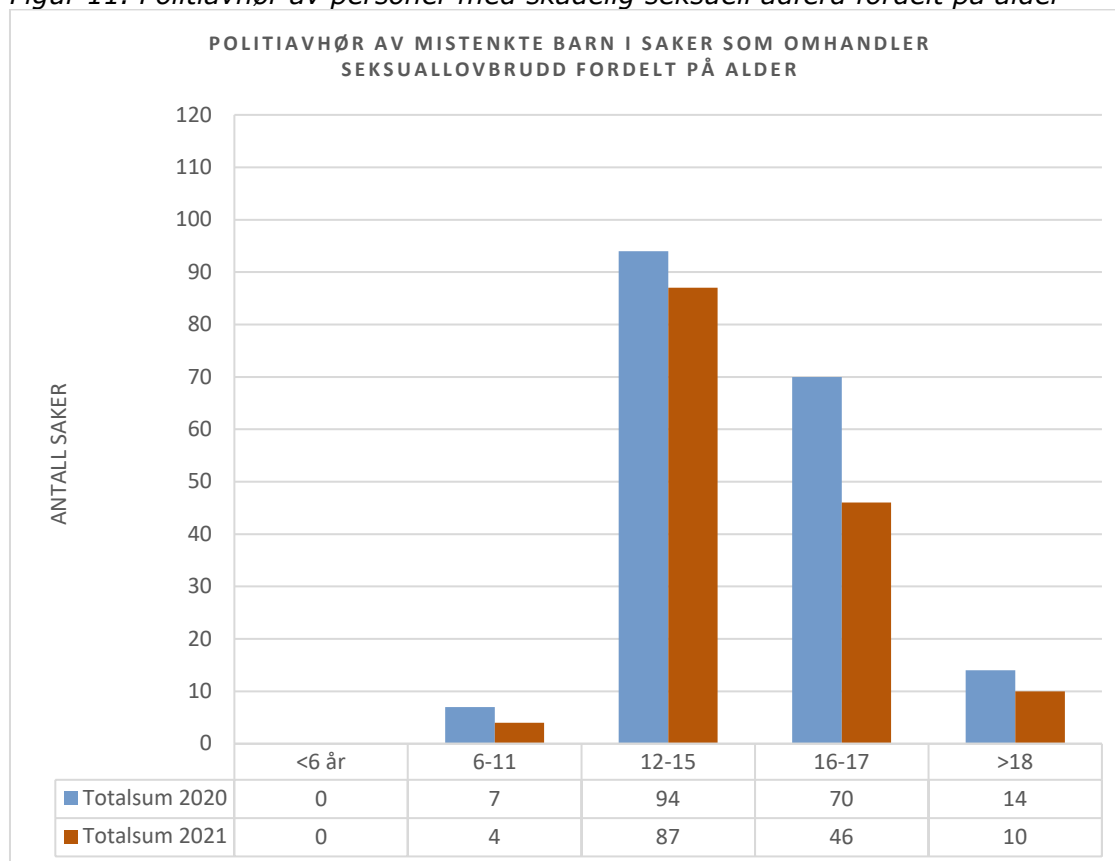
Totalt ble det i 2021 gjennomført 147 avhør av denne gruppen.

Figur 10. Politiavhør av barn, unge og andre særlig sårbare med skadelig seksuell adferd

I 2021 ble det totalt tatt avhør av 147 tilfeller som hører under denne kategorien. Av disse var 87 i alderen 12-15 år, 46 i alderne 16-17, 10 var over 18 år, mens kun 4 i aldersgruppen 6-11 år.

Figur 11. Politiavhør av personer med skadelig seksuell adferd fordelt på alder

5. Oppfølging og behandling i Statens barnehus

Et av formålene med barnehus er at målgruppen skal sikres en kartlegging av nødvendig oppfølging og behandling. Målgruppen for barnehuset er særlig sårbare og krever særlig kompetanse om psykisk helse, vold og overgrep. Ettersom barn og særlig sårbare voksne som kommer til Statens barnehus ofte har opplevd vold og seksuelle overgrep, har mange symptomer som gir mistanke om utviklingstraumer, posttraumatisk stressyndrom, depresjon, angst og andre nærliggende tilstander. Traumesymptomene kan være svært belastende og behovet for rask tilgang til kriseintervensjoner, stabiliserende tiltak og behandling er nærliggende.

Formålet med kartleggingen er å vurdere den utsattes hjelpebehov og hvilket tilbud vedkommende skal gis og av hvem. Det vurderes hvorvidt barnet skal henvises til lokalt hjelpeapparat, spesialisthelsetjenesten eller om det skal tilbys oppfølging og behandling fra barnehuset. Barnehuset skal ikke erstatte det eksisterende hjelpeapparatet. Det tilbys behandling til barn og ungdom på barnehuset for eksempel:

- ved behov for akutt, korttids behandling
- i situasjoner der motivasjon eller alliansen med barnehuset tilsier det
- der grad av symptomer ikke tilfredsstillende kriterier for spesialisthelsetjenesten
- i påvente av oppstart av annet hjelpetilbud
- for å forebygge ny utsatthet og potensielle framtidige psykiske helseplager

I tillegg gis det råd, veiledning og andre støttetiltak til pårørende og familie. Koordinering og samhandling med øvrig hjelpetilbud er en annen sentral og viktig oppgave.

Barnehusene gjennomfører ulike tiltak og prosjekter som del av oppgaven med oppfølging og behandling, bl.a. samhandling med kommunal barnevernstjeneste, gruppetilbud for bestemte målgrupper, veiledningstilbud overfor andre tjenester og informasjonstiltak.

5.1 Samhandling med den kommunale barneverntjeneste

Barnehusene samarbeider med den kommunale barneverntjenesten om det enkelte barn i forkant av avhøret og i forbindelse med den videre oppfølging av barnet og familien/foresatte. Barnevernstjenesten er en svært viktig samarbeidspartner i arbeidet med beskyttelse og oppfølging av barn etter avhør. Også i 2021 har samarbeidet med barneverntjenesten vært et viktig fokusområde for barnehusene. Det er i 2021 videreutviklet modeller og noen barnehus har utviklet egne prosjekter.

5.2 Samhandling med habiliteringstjenestene

Barnehusene utvikler samarbeidet med habiliteringstjenestene både i spesialisthelsetjenesten og i kommunal virksomhet. Det arrangeres konferanser og faglige treffpunkter for å sikre en god tverrfaglig samhandling i saker som omhandler særlig sårbare voksne.

5.3 Konsultasjonsteam

Konsultasjonsteam er et tilbud til første- og andrelinjetjenester i barnehusets egen region for tverrfaglig og tverretattlig, anonym drøfting av saker hvor det foreligger en bekymring knyttet til om barnet kan være utsatt for noe straffbart. Barnehusene opplyser også at teamene gir råd, bidrar til å avklare roller og ansvar, og anbefaler oppfølgingstiltak.

Konsultasjonsteamene varierer noe i art, innhold og sammensetning. Teamene kan rette seg mot vold og seksuelle overgrep mot barn, barn og unge med problematisk og skadelig seksualisert atferd, vold og seksuelle overgrep mot personer med utviklingshemming og andre særlig sårbare over 16 år. Ett konsultasjonsteam har fokus på radikalisering.

I tillegg tilbyr alle barnehus konsultasjoner per telefon eller oppmøte til private og offentlige som tar kontakt.

5.3 Oppfølgingstiltak for bestemte målgrupper

Barnehusene kan tilby samtaler med de som avhøres i etterkant av avhøret. Det kan imidlertid variere hvor omfattende tilbudet er og hvordan det er organisert. Gjennom samtalene skal hjelpebehov og videre oppfølging kartlegges. Barnehusene kan i gitte tilfeller tilby oppfølging og behandling utover kartleggings-/vurderingssamtalen. I noen tilfeller kan de også tilby psykologisk behandling. Barnehusenes involvering må for øvrig skje i samarbeid med påtalemyndigheten i politiet.

5.4 Informasjonstiltak og veiledningstilbud

Det er viktig at barnehusets arbeid er kjent for aktuelle målgrupper og berørte, og at informasjon om arbeidet er tilpasset ulike behov. Nedenfor redegjøres kort for ulike informasjonstiltak og veiledningstilbud i regi av et eller flere barnehus. Oversikten er ikke uttømmende:

- Veiledning og deltakelse på foreldremøter i barnehage, skole eller idrettslag som har vært berørt av konkret straffesak.
- Deltakelse på ulike arenaer for å informere om egen virksomhet, som for eksempel statsforvalterne, psykisk helsevern, kommunale helsetjenester og barneverntjenester.

- Bistand gjennom telefonhenvendelser der profesjonelle samarbeidspartnere eller privatpersoner ber om anonyme drøftinger og veiledning. Noen blir henvist videre eller tas inn som sak i konsultasjonsteam.
- Tilbud om veiledning til kommunale barneverntjenester i saker som gjelder vold i nære relasjoner. Fokus er rettet mot kommunens arbeid etter avhør av barnet.

6. Medisinske undersøkelser

I følge Felles retningslinjer for Statens barnehus skal det utføres medisinsk undersøkelse:

- I de tilfeller påtalemyndigheten begjærer det av hensyn til bevissikring (klinisk rettsmedisinsk undersøkelse)
- I saker vedrørende mishandling i nære relasjoner eller seksuelle overgrep og hvor påtalemyndighet ikke har begjært en klinisk rettsmedisinsk undersøkelse, skal fornærmede tilbys en medisinsk undersøkelse. Undersøkelsen gjennomføres kun dersom fornærmede og dens verge samtykker.

Barnehusene har inngått samarbeidsavtaler om helsetjenester med lokale sykehus. Journaler og opplysninger blir ført i det aktuelle helseforetakets pasientsystem.

Som ledd i å sikre oppfølgingen av helsetjenestens pålagte oppgaver i barnehusene ble det i 2018 utarbeidet en mal for samarbeidsavtale mellom helseforetak og politidistrikt. Samarbeidsavtalen er utarbeidet i henhold til en felles standard utarbeidet av Helsedirektoratet.

I regi av Helsedirektoratet er det også utarbeidet "Faglige råd for klinisk rettsmedisinske og medisinske undersøkelser i Statens barnehus". De faglige rådene skal styrke kvaliteten og sikre enhetlig tilbud i de undersøkelsene som gjennomføres ved Statens barnehus.

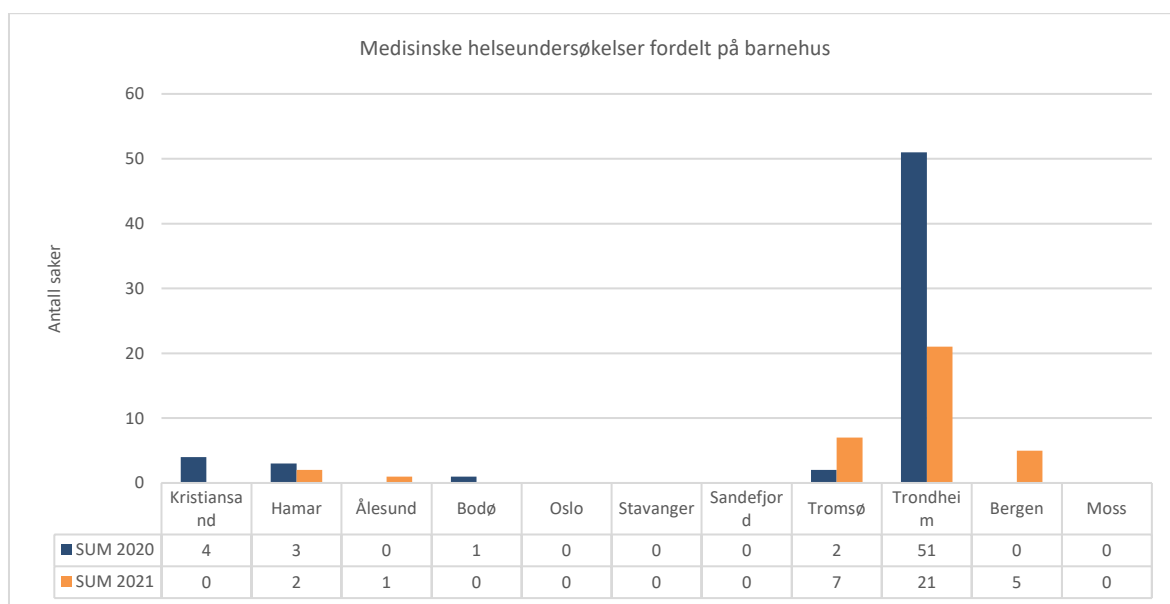
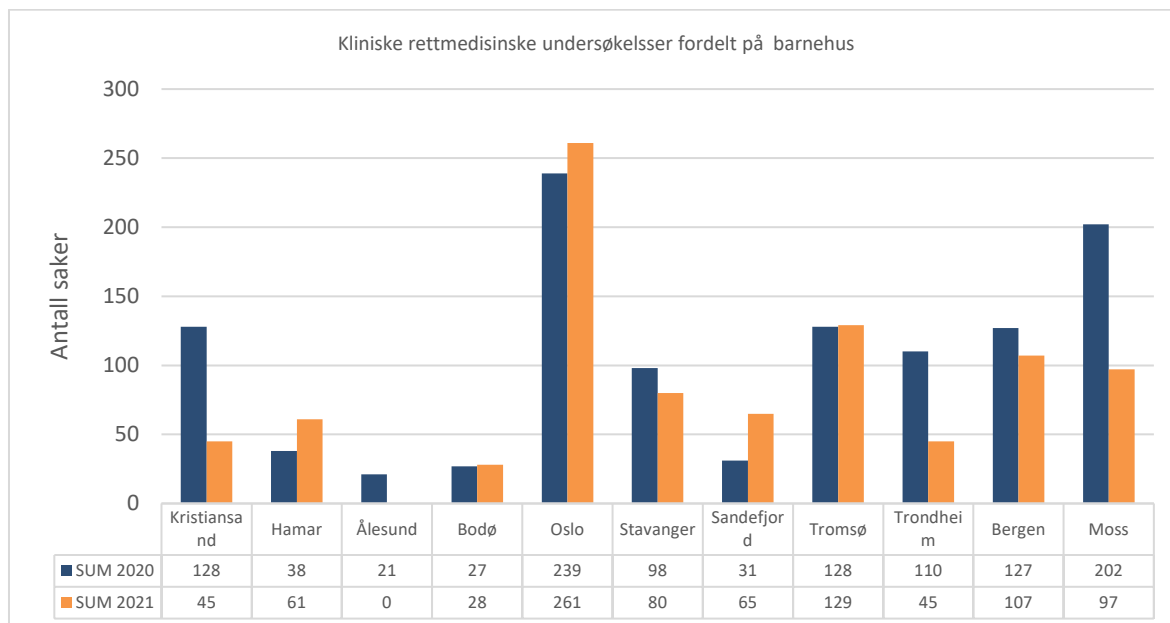
6.1 Statistikk medisinske undersøkelser

I 2021 er det gjennomført totalt 954 medisinske undersøkelser. Av disse var 918 klinisk rettsmedisinske undersøkelser og 36 medisinske undersøkelser. Noen av de innrapporterte undersøkelsene kan være gjennomført ved sykehus.

Tabell 5. Medisinske helseundersøkelser fordelt på barnehus

Barnehus	Klinisk rettsmedisinsk undersøkelse	Medisinske undersøkelser	Totalt antall undersøkelser
Kristiansand	45	0	45
Hamar	61	2	63
Ålesund	0	1	1
Bodø	28	0	28
Oslo	261	0	261
Stavanger	80	0	80
Sandefjord	65	0	65
Tromsø	129	7	136
Trondheim	45	21	66
Bergen	107	5	112
Moss	97	0	97
Totalt	918	36	954

Figur 14. Klinisk rettsmedisinsk undersøkelse 2020 sammenlignet med 2021

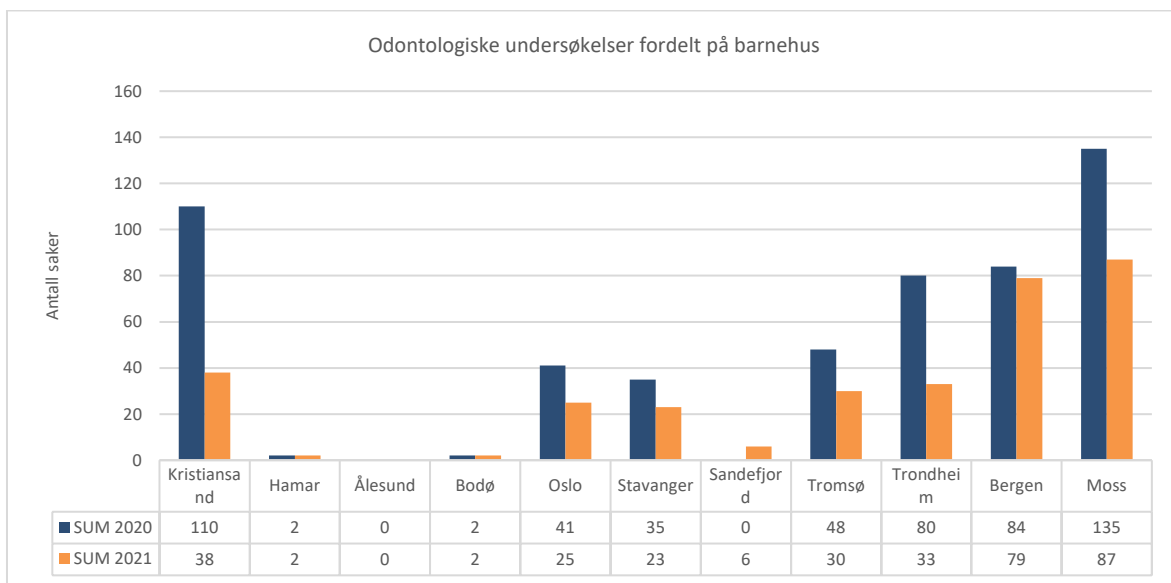

6.2 Statistikk tannhelseundersøkelser/odontologiske undersøkelser

Ved utløpet av 2021 var det tilbud om tannhelseundersøkelse ved 10 av barnehusene. Totalt ble det gjennomført 325 undersøkelser.

Tabell 6. Tannhelseundersøkelse fordelt på barnehus

Barnehus	Politidistrikt	Antall undersøkelser
Kristiansand	Agder	38
Hamar	Innlandet	2
Ålesund	Møre & Romsdal	0
Bodø	Nordland	2
Oslo	Oslo	25
Stavanger	Sør-Vest	23
Sandefjord	Sør-Øst	6
Tromsø	Troms & Finnmark	30
Trondheim	Trøndelag	33
Bergen	Vest	79
Moss	Øst	87
Totalt		325

Statistikken viser at det er store forskjeller på hvor omfattende tilbudet er ved det enkelte barnehus. Dette avhenger av de lokale avtalene det enkelte barnehus inngår.

7. Fagutvikling

Faglig utvikling er den fjerde kjerneoppgaven til Statens barnehus og skjer som en integrert del av andre løpende oppgaver, i tverrfaglige samarbeidsfora og gjennom prosjekter. Barnehusene oppgir at de deltar i, og selv fasiliteter seminarer og undervisning i ulike fora. Det vises til deltagelse i undervisnings- og opplæringstiltak, utviklingsprosjekter, konferanser og regionale-, nasjonale- og internasjonale nettverk.

7.1 Pandemi Covid-19

I 2021 har det vært gjennomført smitteverntiltak i barnehusene i tråd med de til enhver tid gjeldende nasjonale smittevernreglene. Politidirektoratet har fulgt arbeidet i barnehusene tett i gjennom året, slik at det raskt kunne legges til rette for nødvendige avklaringer i forbindelse med oppdukkende behov underveis i pandemihåndteringen.

7.2 Faglige nettverk og utviklingsprosjekter

Det er etablert flere faglige nettverk hvor samtlige barnehus deltar. Fagnettverkene har som målsetting å dele erfaringer mellom de ulike barnehusene, opprettholde og videreutvikle fag, samt bidra til at barnehusenes tilbud blir mer ensartet. Følgende nettverk/grupper er etablert:

- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn under 6 år (førskolebarn).
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av voksne psykisk utviklingshemmede og andre særlig sårbare.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av fornærmede som har vært utsatt for nettrelaterte overgrep.
- Nettverk knyttet til avhør og oppfølging av barn og unge med skadelig seksuell atferd.
- Nettverk rettet mot psykologrollen i Statens barnehus.
- Nettverk for de teknisk/merkantilt ansatte.
- Nasjonal nettverksgruppe for komplekse traumer. En representant for nettverket deltar i CACTUS-nettverket (Child and Adolescent Complex Trauma Society), et landsomfattende faglig nettverk etablert for å fremme fagutvikling på komplekse traumer.
- Deltakelse i nasjonal gruppe som samarbeider vedrørende barn og unge med bekymringsfull seksuell adferd. I tillegg til representanter fra barnehus deltar RVTS med en representant for hver helseregion. Gruppen har etablert samarbeid med tilsvarende fagpersoner i Norden. Det nasjonale nettverket ledes av RVTS Midt.
- PROMISE er et europeisk nettverk som arbeider for å etablere barnehus i de europeiske landene. To representanter fra barnehusene, samt en representant fra Politidirektoratet deltar i nettverkets ekspertgruppe og bidrar med kunnskap om etablering og drift av barnehus.

7.3 Nasjonale fagutviklingsprosjekter

Barnehusene blir invitert til å delta i ulike nasjonale fagutviklingsprosjekter. Videre inviteres ofte barnehusene til å være egen høringsinstans.

7.4 Undervisning, kompetansedeling, kurs og konferanser

Politi- og høgskolen og Kripas har ansvar for henholdsvis avhørsutdanning og metodeutvikling. Nærmere om dette i kapittel 3.3.

Ut over hva som er nevnt tidligere deltar barnehusene i ulike opplæringstiltak og gjennomfører selv kompetansehevede tiltak, samt bidrar på ulike konferanser i hele landet.

Barnehusene har også i 2021 bidratt i undervisning ved høyskoler og universitet, i samarbeidende institusjoner og i organisasjoner – både eksternt og i egen politiorganisasjon. Dette anses som viktig for utvikling av faget og for å øke kompetansen på tvers av tjenesteapparatet.

7.5 Forskning

På oppdrag fra Politidirektoratet gjennomførte forskningsinstitusjonen NOVA i 2021 datainnsamling i barnehusene til en større barnehusevaluering.